

Цитування:

Садовенко С. М. Софт-традиціоналізм як стратегія актуалізації народної традиції у постмодерних параметрах хронотопу української народної художньої культури. *Культура і сучасність* : альманах. 2021. № 1. С. 48-55.

Sadovenko S. (2021). Soft-traditionalism as a strategy for actualizing folk tradition in the postmodern parameters of the chronotope of Ukrainian folk art culture. *Kultura i suchasnist* : almanakh, 1, 48-55 [in Ukrainian].

Садовенко Світлана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
доктор філософії, доцент, старший дослідник
(с.н.с.), професор кафедри режисури та
акторської майстерності
та кафедри академічного і естрадного
вокалу та звукорежисури
Інституту сучасного мистецтва
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв,
заслужений діяч мистецтв України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9166-5259>
svetlanasadovenko@ukr.net

СОФТ-ТРАДИЦІОНАЛІЗМ ЯК СТРАТЕГІЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ НАРОДНОЇ ТРАДИЦІЇ У ПОСТМОДЕРНИХ ПАРАМЕТРАХ ХРОНОТОПУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Метою роботи є розгляд причин кризи автентичності української народної художньої культури у постмодерні та розкриття особливостей софт-традиціоналізму як стратегії актуалізації народної традиції у постмодерних параметрах хронотопу. **Методологія** дослідження полягає у використанні аналітичного (встановлення причин кризи автентичності української народної художньої культури у постмодерні), культурологічного (розкриття софт-традиціоналізму як стратегії актуалізації народної традиції у постмодерні), аксіологічного та системного (визначення основних засад аксіосфери української народної художньої культури у хронотопі постмодерну) підходів. **Наукова новизна** полягає у розкритті причин кризи автентичності української народної художньої культури у постмодерні, що обумовлені віртуалізацією, деонтологізацією, руйнацією традиційного лінійного хронотопу історичної пам'яті у віртуальному номадичному середовищі. На основі сучасних досягнень культурологічної думки продемонстровано амбівалентний характер кіберпростору як феномену пост-онтологічного та архаїчно-онтологічного одночасно, враховуючи зв'язок ризику із символічною мовою міфу, позасвідомим та хтонічними архетипами культури. Розроблено класифікацію трьох моделей софт-традиціоналізму як ціннісно-сміслової стратегії збереження традиції в умовах постмодерну. **Висновки.** Проведене дослідження показало, що у хронотопі постмодерну взаємопов'язані процеси деонтологізації та віртуалізації зумовлюють кризу автентичності української народної художньої культури. Ризомне середовище інтернету призводить до руйнування класичного лінійного наративу казки, міфу, традиційної оповіді і спричинює хаотичний номадичний рух, що приходить на зміну ієрархічної тріади хронотопу. Показано, що традиційна ідентифікація завжди мала послідовний планомірний характер, притаманний для поступового входження індивіда в культурну традицію. Нині практики ідентичності мають спонтанний та кроскультурний характер. Виведено, що номадизм як характерна риса інтернетного середовища, що поновлює архаїчні практики первісних кочовиків, повертає нас до праміфологічних структур хтонічної магії. Виявлено спільні сакральні, гендерні та інформаційні риси традиційної культури, які створюють сприятливі передумови для розробки новітніх стратегій актуалізації народної традиції у постмодерні. Такою стратегією став «софт-традиціоналізм»/«легкий традиціоналізм», вироблений у межах Чиказької школи феноменології сакрального М. Еліаде. Розкрито сутність софт-традиціоналізму, яка полягає в акцентуації аксіологічного підходу до народної художньої культури як до екзистенційного феномену переживання смислів, що можуть бути виражені сучасною семіотичною мовою. В якості адекватного співвідношення між мовою традиції та мовою її репрезентації пропонується тріадична структура класифікації моделей софт-традиціоналізму: ізоляція, інтеракція, стилізація. Наголошується, що дитячий фольклор як універсальна культурна форма є найбільш яскравим втіленням трьох моделей софт-традиціоналізму.

Ключові слова: «софт-традиціоналізм»/«легкий традиціоналізм», аксіосфера, хронотоп, постмодерн, криза автентичності, українська народна художня культура, культурна традиція, номадичний рух, інтернетне середовище, кіберпростір.

Sadovenko Svitlana, Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor, Senior Researcher, Professor of the Department of Directing and Acting and the Department of Academic and Pop Vocal and Sound

Directing of the Institute of Contemporary Art of the National Academy of Management of Culture and Arts, Honored Artist of Ukraine

Soft-traditionalism as a strategy for actualizing folk tradition in the postmodern parameters of the chronotope of Ukrainian folk art culture

The purpose of the article is to consider the causes of the crisis of authenticity of Ukrainian folk art culture in postmodernism and to reveal the features of soft-traditionalism as a strategy of actualization of folk tradition in the postmodern parameters of the chronotope. **The methodology** consists in using analytical (establishing the causes of the crisis of authenticity of Ukrainian folk art culture in postmodernism), culturological (revealing soft-traditionalism as a strategy of actualization of folk tradition in postmodernism), axiological, and systemic (determining the basic principles of axiosphere of Ukrainian folk art culture approaches). **The scientific novelty** is to reveal the causes of the crisis of authenticity of Ukrainian folk art culture in the postmodern, due to virtualization, deontologization, destruction of the traditional linear chronotope of historical memory in a virtual nomadic environment. Based on modern achievements of culturological thought, the ambivalent nature of cyberspace as a post-ontological and archaic-ontological phenomenon at the same time is demonstrated, given the connection of the rhizome with the symbolic language of myth, subconscious and chthonic archetypes of culture. The classification of three models of soft-traditionalism as a value-semantic strategy of preservation of tradition in the conditions of postmodernism is developed. **Conclusions.** The study showed that in the postmodern chronotope, the interconnected processes of deontologization and virtualization cause a crisis of authenticity of Ukrainian folk art culture. The rhizome environment of the Internet leads to the destruction of the classical linear narrative of a fairy tale, myth, traditional narrative: the hierarchical triad of the chronotope is replaced by a chaotic nomadic movement. It is shown that traditional identification has always had a consistent systematic character, inherent in the gradual entry of the individual into the cultural tradition. Today, identity practices are spontaneous and cross-cultural. Nomadism is depicted as a characteristic feature of the Internet environment, which renews the archaic practices of primitive nomads, returning us to the pre-mythological structures of chthonic magic. The common sacred, gender and informational features of traditional culture are revealed, which create favorable preconditions for the development of the latest strategies of actualization of folk tradition in postmodernism. Such a strategy was «soft-traditionalism»/«light traditionalism», developed within the Chicago School of Phenomenology of the Sacred M. Eliade. The essence of soft-traditionalism is revealed, which consists in accentuating the axiological approach to folk art culture as an existential phenomenon of experiencing meanings that can be expressed in modern semiotic language. As an adequate relationship between the language of tradition and the language of its representation, a triadic structure of classification of models of soft-traditionalism is proposed: isolation, interaction, and stylization. It is emphasized that children's folklore, as a universal cultural form, is the most vivid embodiment of the three models of soft-traditionalism.

Key words: «soft-traditionalism»/«light traditionalism», axiosphere, chronotope, postmodernism, crisis of authenticity, Ukrainian folk art culture, cultural tradition, nomadic movement, internet environment, cyberspace.

Актуальність теми дослідження. Характерною рисою постмодерну в культурі є номадизм у значенні «номадології». Цей термін застосовували Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі, диспутуючи про новий проект бачення світу. Постмодерна культура – це безкінечне пересування ідей, цінностей, смислів, значень, внаслідок якого відбувається зміна контекстів, переклади, дубляжі, деконструкції. Номадизм, як модель ризому (постійного ковзання поверхнею), протиставляється лінійному нарративу класики і модерну. Останній передбачає модерну здатність мислити бінарними опозиціями: верх – низ, добро – зло, хаос – космос, чоловіче – жіноче, центр – периферія. Хронотоп, семіосфера та аксіосфера міфології, фольклору та народної художньої культури побудовані на дихотоміях образів та понять. Ключовим елементом модерної дуальної сигнатури є парадигматика «Центр – Периферія», яка формує модель модерну як, за влучним висловом Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі, «метафору Генерала» [3, 183-

187]. Зауважимо, що у Ж. Деріда аналогом «метафори генерала» є категорія «фалофонологіцентризм».

«Метафора генерала» представляє собою жорстку структурну модель мислення і буття, у центрі якої перебуває суб'єкт (автор, Символічний Батько, володар та розподільчий нормативних регуляторів поведінки) або сутність (причина, головний принцип, ключова функція, домінуюча ідея). Центр «генеральської» структури фіксує вертикальний контроль (Паноптикон) усіх ланок за каузальним принципом та силові методи поводження з референтами. Традиційний міф з його лінійністю, послідовністю викладу сюжету, центральним значенням, чітким призначенням та ієрархією символів вочевидь є метамовою Батька – сакральною метафорою «Генерала» для стародавніх та народних культур. Казка як спрощена функція міфу також є «генеральською» структурою, оскільки містить чітку послідовність дій, конкретний

підбір функцій героїв та константні мотиви, що і довів у своєму структуральному аналізі етнограф В. Я. Пропп на прикладі чарівної казки. Наявність «кістяка» (стриження) дозволяє фіксувати фольклорну традицію як класичну «парадигму капусти» (О. Геніс) – нашарування пластів буття на внутрішню будову, на духовну основу, фундамент, що йде з глибини віків і пов'язаний тисячолітніми традиціями історичної пам'яті.

Розпад «метафори Генерала» – відмова від структури і децентрація – призводить до зникнення образу Батька, або, за словами Ж. Лакана, до «смерті Батька», на зміну якому приходять «байдужий Інший», який відмовляється видавати і розподіляти імперативи, жодним чином не означаючи буття своїх референтів. Втрата «Батька» («Генерала») призводить до зміни напряму контролю з вертикального на горизонтальний. Загин Генерала тягне за собою суцільну добровільну «генералізацію» осиротілого буття [7]. Цензура трансформується у самоцензуру, коли не дозволене нічого, на відміну від попередніх часткових дозволеностей [4]. Особистість, позбавлена зовнішньої допомоги, лякається власної порожнечі і починає контролювати саму себе. Після Паноптикону приходять Синоптикон: нова тоталітарність. На зміну силових методів тиску приходять м'яка сила, софт-пресинг з розмитими, невиразними методами контролювання співбесідників. Так, замість традиційної міфології з'являється соціальна міфологія мультикультуралізму та постмодерну, з її фрагментованістю та легітимацією насильства й примусу через сентиментальність та гумор. «Парадигма капусти» змінюється на «парадигму цибулі», або, за Р. Бартом, «слойка без начинки», – модель культури, де за численними нашаруваннями буття приховується втрата буттєвих основ існування. Відтак розкриття на основі сучасних досягнень культурологічної думки причин можливої кризи автентичності української народної художньої культури у просторі постмодерну, обумовлених віртуалізацією, деонтологізацією, руйнацією традиційного лінійного хронотопу історичної пам'яті у віртуальному номадичному середовищі, вбачається актуальним.

Метою дослідження є розгляд причин кризи автентичності української народної художньої культури у постмодерні та розкриття особливостей софт-традиціоналізму як стратегії актуалізації народної традиції у

постмодерних параметрах хронотопу.

Виклад основного матеріалу. За умов зміни лінійної центрації на ризому руйнується звична тріадична структура казки, міфу, народної оповіді, епосу, єдність складових виходу, ініціації і повернення, початку, середини і кінця, верхнього, середнього та нижнього світів розпадається. Це унеможливорює побудову послідовного руху думки від минулого через теперішнє до майбутнього, від зачину через розвиток дії та кульмінацію до розв'язки, як це має місце у традиційній ідентифікації людини шляхом входження її до культури. Традиційна ідентифікація може бути співставленням із гортанням нащадком свого сімейного фотоальбому, де пам'ять вибудовується через внутрішню, планомірну та послідовну стратегію, нашаровуючись цілими ділянками та цеглинами. Саме така, планомірна, систематична і послідовна процедура нашарування, складає основу як традиційної ідентичності, що включає автентичність мислення представників народної культури, так і автентичності зроблених ними творів, онтологічна відповідність буттю яких є самоочевидною у світлі метафізики і трансцендентного досвіду.

Деконструкція міфологічної тріади призводить до пост-онтологічних адекватностей. Це означає, що втрачається опора, яка тримає ідентичність та автентичність у вигляді самого буття. Міф був виразом буття, його поетичною піснею. Деонтологізація – втрата буттям його буттєвої глибини і наповненості – це наслідок розвитку саморегуляції ринкової економіки «третьої хвилі», яка від купівлі-продажу товарів і продуктів перейшла до купівлі-продажу символів та переживань. Почуття і думки людей піддаються комерціалізації і втрачають духовну глибину, набуваючи рис чергових «цікавинок» масової культури, розрахованої на середньостатистичний смак.

Причиною мінімізації сили буття являються й інформаційні технології. Розвиток сучасних медіа призвів до посиленого тиражування смислів і цінностей, що, втрачаючи «ауру» підтексту (В. Беньямін), набувають рис симулякрів – пустих множинних копій, що розвиваються у геометричній прогресії (за Ж. Бодрійяром). Віртуальна реальність є причиною і наслідком деонтологізації. Нестача буття спонукає людину шукати опору у віртуальній реальності, як інструменті продовження власної недосконалої сутності (кібер-протезі),

а у межах віртуальної реальності відбувається нехтування людиною моралі, спогадів, коренів, традицій – всього того, що забезпечується ціннісною естафетою в культурі. Крісло користувача інтернету катапультиє з другою космічною швидкістю, долаючи гравітацію пам'яті та історії (за М. Дері), в мережі створюється особлива анархічна субкультура, яка полягає у задоволенні, бажаннях, насолоді, розвагах, забутті (за В. Подорогою [8]). У результаті ідентифікація у постмодерні схожа на перегляд відеозапису, де все може бути стертим з плівки, з ресурсу інтернет, з будь-якого електронного носія і замінено на інші новини і повідомлення. За умов плинної ідентифікації в ризомі фольклор і народна культура втрачають своє стратегічне педагогічне та культурологічне призначення, відсуваються на периферію буття або піддаються симуляції через створення копій самих себе, своїх комерційних ерзаців та кітчевих версій. Як зауважував І. Земцовський, «розвиток фольклоризму тягне за собою проблему орієнтування: на кого рівнятися масовим ансамблям? Не маючи можливості самостійно опанувати фольклорну традицію..., такі колективи рівняються на відомі їм інші «вторинні» ансамблі. Виникає (і буде виникати) вторинний, третинний і т. ін. фольклоризм, тобто сам фольклоризм стає в наші дні об'єктом наслідування, копіювання, штампа і т. ін. І в ньому є ансамблі-лідери і ансамблі-наслідувачі. І якою буде типологія вторинних колективів в майбутньому – передбачити важко» [5, 13]. С. Грица також відзначає, що «пожвавлений інтерес до фольклору в усьому світі дав ... не тільки позитивні наслідки, але призвів до втрат, породив «псевдофольклор», або, як його ще називають, «фейклор»...» [2, 212-214].

Звісно, що можна довго вибудовувати синонімічні ряди модерну і постмодерну, Синоптикону і Паноптикону, вертикального і горизонтального контролю, класичної і нової тотальності, цензури і самоцензури, метафор капусти і цибулі, фотопаперу та відеозапису, понять онтологічних адекватій та деонтологізації, реального та віртуального, фольклору та фейклору, традиційної міфології та ідеології у світі плюральних ідеологій. З усією очевидністю впливає криза автентичності народної художньої культури у ситуації номадизму і постмодерну. Параметри хронотопу тут суттєво змінюються: на зміну абсолютної цінності часу як тривалості

приходить переривчастість, на зміну простору – його миттєве подолання і знецінювання через нові механізми комунікації. Люди часу, на відміну від людей простору, не відчувають залежності від дистанції, яку необхідно долати для досягнення цілей, вони не відтворюють в матриці свого життя міф про Одиссея, зрештою, взагалі міф про героя, тому для них пріоритети паломника змінюються на пріоритети туриста, цінність покладання цілі і подолання перешкоди – на цінності швидкості, легкості та яскравості.

Виникає питання щодо можливості погодження первісних знань, закладених у міфі, з віртуальною постмодерною культурою. Відповідь виявляється більш близькою, ніж можна уявити. Адже номадологія, на відміну від модерну, являє собою ризому – кореневу систему без центрального кореня, де кожен корінчик є рівноправним з іншими. Ризома – множинна, гетерогенна, гетерохронічна. У ній відбувається змішування часів, кожна гілка ризоми може розгортатися у будь-якому напрямі, доповнена у будь-якому місці і перервана у будь-якому моменті. Ризома не несе за це відповідальності і не калькує себе, за картографічним принципом розростаючись у довільні конфігурації гладкою та безкінечною поверхнею. Ризомний стиль буття не передбачає вектору – це безкінечний рух кочовика без заданої цілі. Рихлість ризоми, кожне місце якої може бути зцілене з іншим місцем, не передбачає керівника: звідси заперечення осілої культури, інституції, яка обмежує, встановлюючи кордони. Ризома не має кордонів: вона розвивається шляхом експансії (орди). Вільний ринок, що саморегулюється, у транснаціональному суспільстві, мінімізує роль держави і є проявом номадизму, ризоми, нових кочовиків. Такий ринок ґрунтується на інформаційній мережі, що інкорпорується у фінансове середовище. Він також проростає крізь ряд соціальних мереж і хабів що поглинають одне одного, зливаються, розростаються, стають ТНК (транснаціональними корпораціями), набувають характеру мережевого імперіалізму. Злиття соціального простору з цифровим призводить до утворення «мережевого суспільства» (М. Кастельс), заснованого на відкритих масових горизонтальних комунікаціях та поширенні мемів та неетичних комплексів у вигляді медіа-вірусів, анонімних та авторських історій, концептів, малих наративів тощо.

Наближаючись до теми медіа-вірусів та мемів, відкриваємо прадавню міфологічну природу інтернету, що за структурою пліток та горизонтальних комунікацій нагадує «глобальне село» (М. Маклюен). Відбувається гідний подиву парадокс: постмодерн заперечує традицію, відкидає міф та магічне знання для того, щоб через нових кочовиків повернутися до найбільш древніх традиційних смислів у сучасних оболонках. І доказом цього є не лише інтернетлор – квазіфольклорні історії-плітки у віртуальному середовищі, а сама структура цього середовища. С. Жижек у своїй концепції «Реальності Віртуального» стверджував залежність інтернетного середовища від позасвідомого, яке, як загальновідомо, структуроване як мова, тобто, як символічний світ (Ж. Лакан) [12]. Мета-мовою є міф (Р. Барт), що певним чином означає знаки мови. Отже, віртуальне середовище, втілює позасвідоме міфу та культурний архетип, глибинні основи буття метафізичної традиції, саме Реальне.

Цікавою є думка М. Ігнатова про те, що кочовик не рухається від точки до точки, покидаючи дім чи повертаючись до нього (як паломник, бродяга або мандрівник), а рухається «разом з домом» [6], тобто в екзистенційному сенсі він є рухомим, а в просторовому може бути і нерухомим, що не лише робить номадизм тотальним та метафоричним, але й включає усі можливі форми дому, традиції, осілої культури.

Р. Брайдотті висловила позицію, згідно якої номадизм є чисто жіночим світовідчуттям, інтерпретативним, нелінійним та гнучким, на протигагу чоловічій центрації та законодавчому («генеральському») розуму [1]. Міфологія, яка зростає із хтонічності, із тератології і архетипів плодючості землі, також є деякою мірою жіночою, магічною субстанцією: отже, ризому і міф пов'язує спільна фемінність, тілесність і чуттєвість, що підтверджується концепціями транссексуальності машини бажань.

Фемінна магічна номадологія протистоїть традиційному образу кочовика як воїна (чоловіче начало), основним заняттям якого є війна (орда). Воїн, на відміну від військовослужбовця, нічим і ніким не регламентований, він не підпорядковується наказу держави, він є добровольцем: третя хвиля повною мірою відтворює архаїчні риси першої. Утримання і захоплення властиві царю, стикаються із свободою руху воїна, їх конфлікт є базовим. Транснаціональний

корпоративний капіталізм ризомного типу – це капіталізм номадів-воїнів в особі ТНК, які рухаються всупереч модерному контролю держави і намагаються її послабити або «прив'язати» до своїх потреб. Утім, єдність архетипів Anima та Animus в юнганстві частково пояснюють несуперечність між образом воїна як втілення царини мудрості і хтонічними конотаціями ризоми.

Якщо ж говорити про стосунки номаду з Абсолютом, то вони породжуються особливим сакральним досвідом. Будь-яка релігійна система пов'язана із державою, оскільки регламентує переживання священних смислів, а номад уникає будь-якої регламентації: він прагне до абсолютної свободи руху. Образ Бога у номада є також кочовим: це образ, позбавлений конкретної або загальної локалізації, образ, що передує ієрофанії, сакральний досвід поза системою канонів, догматів і ритуалів. Звідси – схильність номадів до містичного мислення, релігійно-філософського вільнодумства, езотерики, первісних форм релігії або прамонотеїзму.

Отже, виявлення спільних сакральних, гендерних та інформаційних рис номадології постмодерну традиційної культури призводить до вироблення стратегій, які сприяють не тільки входженню традиції до кібер-простору, в якому вона може розчинитися, а й виразу традиції новими актуальними медіа-засобами при збереженні її автентичності. Існує думка, що народна культура не може виразити себе жодною іншою мовою, крім своєї власної, оскільки чужа мова руйнує її зміст. Отже, необхідно виробити адекватні механізми погодження змісту традиції, її автентичної форми та форми її репрезентації в сучасному суспільстві.

Легкий, м'який, або поміркований традиціоналізм (софт-традиціоналізм) відрізняється від класичного тим, що *не передбачає розриву з реальністю*. Його класичним представником вважається М. Еліаде, який поєднав у своїй творчості Схід і Захід, сакральне і профанне, православ'я та йогу, консервативну метафізику Ю. Еволи та історичну Чиказьку школи релігієзнавства і феноменології релігії [10]. На межі метафізики та історії народжуються ідея, згідно якої традиції не повинні відгороджуватися від світу, але, щоб вижити і конкурувати з новаціями, повинні говорити із світом його мовою. Представниками софт-традиціоналізму можна вважати православного реформатора О. Меня та протестантського ліберального

пастора П. Тілліха з його доктриною «теології культури» [11].

Головними відмінностями «легкого» традиціоналізму від «важкого» є ступінь залучення у світ та характер розуміння ініціації. Якщо важкий традиціоналізм дотримується консервативних форм посвячення у певну абстрактну метафізичну істину, то м'який наполягає на доступних формах ініціації (включаючи ознайомлення з фольклором в інтернеті, в бібліотеці через академічну справу тощо). Традиціоналізм є ідеологічним проектом, який сакралізує традицію, але легка його версія наближується до неупередженої теоретичної релігієзнавчої науки та принципу описовості щодо емпіричного матеріалу в прикладних та практичних галузях культурології, культурної антропології та народознавства.

Розглядаючи питання застосування софт-традиціоналізму/легкого традиціоналізму як стратегії до української народної художньої культури у контексті подолання кризи традиційної ідентичності та автентичності фольклору, вироблення нових форм взаємодії традицій із сучасністю та як механізму подолання кризи, стає очевидним, що велику роль тут відіграє принцип аксіосфери – ціннісно-сислового тлумачення народної традиції в її не буквальному, несюжетному та не побутовому сенсі. П. Тілліх вважав, що традиція наповниться новим потенціалом за умов відмови від стереотипів ортодоксального або сучасного гатунку, які однаковою мірою руйнують традицію [11]. Ортодокси виходять з буквализму у тлумаченні традицій і абсолютизують значення виключно власних традиційних систем: етнічних, символічних, релігійних. Надмірні новатори виходять із заперечення традицій як таких, розчиняючи їх у середовищі ризоми. Новий підхід до традиції повинен тлумачити її як екзистенційний стан переживання кінцевих сенсів буття – цінностей буття і небуття, часу і простору, життя і смерті, чоловічого і жіночого. Сприйняте таким чином семантичне ядро традиції стає предметом герменевтичної інтерпретації і породжує кілька способів поширення традиції в сучасній культурі на рівні фольклору, фольклоризму та неофольклоризму. Варто виокремити три стратегії: ізоляцію, інтеракцію та стилізацію (див. табл. 1). Вони можуть проявлятися у ряді сучасних проєктів.

Таблиця 1

Тріадична структура класифікації моделей софт-традиціоналізму української народної художньої культури у хронотопі постмодерну

Класифікації моделей	Сутність
Ізоляція	Народна традиція як цілісна та відносно ізольована змістова складова сучасності (фольклор в Інтернеті, на сцені, у побуті)
Інтеракція	Репрезентація традицій у сучасних формах шляхом поєднання ключових змістових елементів традиційми із сучасними стилями в індивідуальній творчості (модерний фольклоризм, що триває, а також постмодерний неофольклоризм)
Стилізація	Створення текстів, що імітують традицію за старими правилами, однак шляхом новітніх засобів і матеріалів (інтернетлор)

Оскільки надмірна ізоляція і надмірні імітації загрожують буттю традиції у хронотопі постмодерну, необхідно віднайти спільний екзистенційний вектор, який допоможе скоординувати пам'ять і сучасність. Мова йде про такий жанр або стиль фольклору, який легко вступає у взаємодію з новітніми течіями і одночасно містить ядро архетипів, розміщуючись у центрі аксіосфери народної культури. На нашу думку, таким явищем є дитячий фольклор [9, 45–51].

Висновки. Таким чином, проведене дослідження показало, що у хронотопі постмодерну взаємопов'язані процеси деонтологізації та віртуалізації зумовлюють кризу автентичності української народної художньої культури. Деонтологізація являє собою втрату буттям його екзистенційної глибини під впливом економіки символічного обміну, що комерціалізує смисли, цінності та переживання культурних суб'єктів, перетворюючи їх на симулякри.

Інша причина деонтологізації – криза історичної пам'яті в гедоністичній культурі віртуальної реальності, яка компенсує нестачу буття так званим кібер-протезуванням. Ризомне середовище інтернету призводить до

руйнації класичного лінійного нарративу казки, міфу, традиційної оповіді: на зміну ієрархічної тріади хронотопу приходять хаотичний номадичний рух.

Показано, що традиційна ідентифікація завжди мала послідовний планомірний характер, притаманний для поступового входження індивіда в культурну традицію. Нині практики ідентичності мають спонтанний та кроскультурний характер.

Виведено, що віртуальна реальність являє собою не вигадку, ілюзію чи порожнечу, а відображає глибинні шари колективного позасвідомого людства, втілені у фольклорно-міфологічних стратегіях інтернету як «глобального села», у його символічній мові, що демонструє двоїсту природу хронотопу постмодерну, який є пост-онтологічним й одночасно архаїчно-буттєвим феноменом. Номадизм, як характерна риса інтернетного середовища, поновлює архаїчні практики первісних кочовиків, повертаючи до праміфологічних структур хтонічної магії.

Виявлені спільні сакральні, гендерні та інформаційні риси традиційної культури і кіберпанку створюють сприятливі передумови для розробки новітніх стратегій актуалізації народної традиції у постмодерні. Такою стратегією став «софт-традиціоналізм», або «легкий традиціоналізм», вироблений у межах Чиказької школи феноменології сакрального М. Еліаде. Сутність софт-традиціоналізму полягає в акцентуації аксіологічного підходу до народної художньої культури як до екзистенційного феномену переживання смислів, що можуть бути виражені сучасною семіотичною мовою. З метою вироблення адекватного співвідношення між мовою традиції та мовою її репрезентації пропонується тріадична структура класифікації моделей софт-традиціоналізму: ізоляція, інтеракція, стилізація. Ізоляція – це модель, за якої традиція як ізольоване ціле існує в «тілі» сучасної культури (чистий фольклор). Інтеракція – це модель, за якої змістові елементи традиції поєднуються із стильовими новаціями в індивідуальній творчості (фольклоризм, неофольклоризм). Стилiзація – це створення новітніми цифровими засобами імітацій традиції за архаїчними аналогами (інтернетлор). Найбільш яскравим втіленням трьох моделей софт-традиціоналізму є дитячий фольклор як універсальна культурна форма.

Література

1. Брайдотти Р. Половое различие как политический проект номадизма. Хрестоматия феминистских текстов. Переводы / Розы Брайдотти ; перевод с англ. Т. Барчунова и др. СПб. : Дмитрий Буланин, 2000. С. 220-251.
2. Грица С. Й. Проблеми репрезентації фольклору на святі народної творчості // Трансмісія фольклорної традиції: Етномузикологічні розвідки. Київ–Тернопіль, 2002. С. 205–217.
3. Делёз Жиль, Гваттари Феликс. Трактат о номадологии // НК. 2005. № 2 (92). С. 183-187.
4. Жижек С. Дражливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології / Славој Жижек ; пер. з англ. Димерець Р.Й. Київ: ППС-2002, 2008. 510 с.
5. Земцовский И. И. От народной песни к народному хору: игра слов или проблема? // Фольклор и фольклоризм. Вып. II. Традиционный фольклор и современные народные хоры и ансамбли. ЛГИТМиК, 1989. С. 6–19.
6. Игнатов М. А. Номадология Ж. Делёза как версия сетевой методологии // Наука. Искусство. Культура. 2016. № 3 (11). С. 38-43.
7. Лакан Ж. Семинары, Книга 17: Изнанка психоанализа (1969/70) / Жак Лакан ; пер. с франц. А. Черноглазова. Москва: Издательство «Гнозис», Издательство «Логос», 2008. 272 с.
8. Подорога В. Память и забвение. Серия книг Kairos. Москва : Рипол Классик, 2016. 268 с. URL : <https://www.yakaboo.ua/ua/vremja-posle.html>. (дата звернення: лютий 2021)
9. Садовенко С. М. Дитячий музичний фольклор у просторі взаємодії національних культур // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: [Наук. журнал]. Київ: Міленіум, 2015. №2. С. 45–51.
10. Сэдзвик М. Наперекор современному миру. Традиционализм и тайная интеллектуальная история XX века. Москва : Новое литературное обозрение, 2014. 534 с.
11. Тиллих П. Избранное: Теология культуры : Пер. с англ. Москва : Юрист, 1995. 479 с.
12. Zizek S. Tarrying with the Negative. Kant, Hegel, and the Critique of Ideology. Durham : Duke University Press, 2003. 289 p.

References

1. Braydotti, R. (2000). Sexual difference as a political project of nomadism. Reader of feminist texts. Translations. Rosie Braidotti; translation from English T. Barchunova and others. St.-Petersburg: Dmitry Bulanin, 220-251 [in Russian].
2. Hrytsa, S. Y. (2002). Problems of folklore representation on the holiday of folk art. Transmissiya fol'klornoyi tradytsiyi: Etnomuzikolohichni rozvidky (Transmission of folklore tradition: Ethnomusicological explorations). Kyiv – Ternopil, 205–217 [in Ukrainian].

3. Deleuze, Gilles, Guattari, Felix (2005). Treatise on nomadology. NK, № 2 (92), 183-187 [in Russian].
4. Žyžek, S. (2008). Irritable subject: there is no center of political ontology. Slavoj Žyžek; translation from English Dimerets R.Y. Kyiv: PPS-2002 [in Ukrainian].
5. Zemtsovsky, I. I. (1989). From a folk song to a folk choir: a play on words or a problem?. Fol'klor i fol'klorizm. Vyp. II. Traditsionnyy fol'klor i sovremennyye narodnyye khory i ansambli (Folklore and folklorism. Issue II. Traditional folklore and modern folk choirs and ensembles). LGITMiK, 6–19 [in Russian].
6. Ignatov, M. A. (2016). Nomadology of J. Deleuze as a version of the network methodology. Nauka. Iskusstvo. Kul'tura (Science. Art. Culture), 3 (11), 38-43 [in Russian].
7. Lacan, J. (2008). Seminars, Book 17: The Wrong Side of Psychoanalysis (1969/70). Jacques Lacan; translation from French. A. Chernoglazova. Moskva: Izdatel'stvo «Gnosis», Izdatel'stvo «Logos» (Moscow: Publishing house «Gnosis», Publishing house «Logos») [in Russian].
8. Podoroga, V. (2016). Memory and oblivion. Series of books Kairos). Moskva: Ripol Klassik (Moscow: Ripol Classic). URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/vremja-posle.html>. Memory and oblivion [in Ukrainian].
9. Sadovenko, S. M. (2015). Children's musical folklore in the space of interaction of national cultures). Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadrov kul'tury i mystetstv. Kyiv: Millennium, 45-51 [in Ukrainian].
10. Sedgwick, M. (2014). Contrary to the modern world. Traditionalism and the secret intellectual history of the 20th century. Moskva: Novoye literaturnoye obozreniye (Moscow: New Literary Review [in Russian].
11. Tillich, P. (1995). Selected: Theology of culture: translation from English. Moskva: Yurist [in Russian].
12. Žizek, S. (2003). Ozhidaniye s negativom. Kant, Gegel' i kritika ideologii. Durham : Duke University Press [in English].

*Стаття надійшла до редакції 18.02.2021
Отримано після доопрацювання 10.03.2021
Прийнято до друку 16.03.2021*